

çerçöp

Haydar Ergülen

© KARAKARGA YAYINLARI 320

*Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.*

ÇERÇÖP
Haydar Ergülen

Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Kutlukhan Perker

Yayın Koordinatörü: Mesud Ata

Editör: Seçil Epik

Görsel Yönetmen: Sedat Gösterikli

Reklam ve Tanıtım Müdürü: Bilgen Ülgen

1. Baskı: Ekim 2020

2. Baskı: Aralık 2020

ISBN: 978-625-7217-14-9

*İmtiyaz Sahipleri: Yelda Cumalioğlu, Mustafa Kutlukhan Perker
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.*

Yayıncı Sertifika No: 13226

Adres: Abdi İpekçi Cad. No 31/5

Nişantaşı/İstanbul

Tel: (0 212) 252 22 42

Fax: (0 212) 252 22 43

 karakarga.com

 info@karakarga.com

 [karakargayayinlari](https://www.facebook.com/karakargayayinlari)

 [karakargayayinlari](https://www.instagram.com/karakargayayinlari)

 [karakargayayin](https://twitter.com/karakargayayin)

Baskı: Deniz Matbaa Mücellit

Adres: Maltepe Mahallesi Hastane Yolu,

Sokak No 1/6 Zeytinburnu - İstanbul

Tel: 0 212 613 30 06

Matbaa Sertifika No: 48625

İçindekiler

ÇerÇöp.....	7
“Benim Çapkın Daktilom”	9
Ne Kalemsiz Ne Kâğıtsız.....	14
Bizim Eve Telefon Geldi, Mahallenin Gözü Aydın!.....	19
Duvar Masalı.....	25
Struma.....	47
Christine Haydar Akrabamız Değildir!.....	51
“Avrupa’yı Düşünüyorum.. Gözlerim Kapalı”	54
“Yeni” Türkiye’de Yasakçı Bir Zihniyet: O Benim İşte!.....	70
Evimizde Bir Konuk Var, Adı Zalim!.....	77
Tekerrür ya da İniş İçin Daha Ne Kadar Alçalabilir İnsan?.....	82
Anne Benim Arkadaşım Barbar!.....	85
İkinci Olmak.....	91
Uyku, Kardeşim	95
Kırklar Kapısı.....	102
Haydar Haydar.....	111
Hasret-i Ali.....	119
Bir Gerçeklik Olarak Hastalık.....	128
Bu Karantinada Biz... ..	131
Karantinada “Geçen Şen Günlerim”	133
Kim Karantinada?	137
“Evin İçi Uzaklarla Doludur”	139

ÇerÇöp

Elinizdeki kitap “muhtelif” yazılardan oluşmaktadır. Farklı zamanlarda farklı gereksinimler için yazılmış yazılar. Daktilodan (yazı makinesi olmayan) duvar halısına, telefondan (cep olmayan) kapıya bir yığın yazı.

Eskiden yeniye yazdığım bu denemeleri bir araya getirme düşüncesiyle birlikte, kitaba ad bulma süreci de başladı. Süreç de-diysen öyle uzunboylu birşey değil! Yaklaşık iki gün. *ÇerÇöp*'e gelmeden, kitabın içeriğine ve anlamına uygun adlar çevresinde dolandım. İçerik, birbirinden bağımsız denemelerden oluşuyordu, anlamıysa belki bunların bir araya gelmesiyle belirecekti.

Şu adlardan geçtim: *Toplama, Öteberi, Gelişigüzel, Elden Düşme, İkinci El...* Sonunda da *ÇerÇöp*'e vardım. (Bu arada bundan sonraki deneme kitabımın adını da, biraz yaklaşın, şimdiden kulağınıza fısıldamak isterim: *Kirli Çıktı.*)

Hem çerçöpün hem de çerin çeşitli anlamları var sözlüklerde, Türkçe, Arapça, Farsça, Tatarca, Divânu Lugâti't-Türkçe... Hem o anlamlara uygun bir kitap bu hem de çer'e benim yakıştırdığım ya da öyle sandığım “yol”a. Öyleyse çerçi de yolcu oluyor. Ama eli boş gitmeyen yolcu.

İvır zıvır, ufak tefek, ucuz mucuz, elim boş gelmeyeyim dedim ben de çerçiler gibi. Helali hoş olsun!

“Benim apkın Daktilom”

Her Őeye Şiir yazılabilir, her Şeyin Şiiri yazılabilir. Fakat ağı-mızın Şairi de çağımızın insanı gibi, yanındakinin, yakındakinin kıymetini pek bilemiyor. Burnunun ucundakini göremiyor, Şu “burnunun ucu” meselesinde “Afrika hariç” diyorum ve gururla, bir vakitler, 15 yıl olmuŐtur, gozluğuğm için bir Şiir yazdığımı, görmeyenlere söylüyorum. Demek ki gozluğuğm de benim de canımız burnumuza gelmiŐ olmalı ki, “bu kadar kırıldığımız yeter, bizi daha fazla kıramazsınız!” deyip bir manifesto değil ama, yine de bir “kırgınlık bildirisi” gibi okunabilecek bir Şiire ortaklaŐa imza atıp adını da “Gozluğ” koymuŐuz.

Şimdi bunları yazarken duŐunuyorum da, galiba ikinci bir 40 Şiir Őart oldu. İlkinin, yani *40 Şiir ve Bir*’i yazmak için 40 yıl beklemiŐtim, ikinci bir 40 yılı bekleyebilir miyim ya da o beni bekler mi bilmiyorum. Öyleyse bu kez de sonunu beklemeden baŐından yazayım ikinci 40 yılın Şiirlerini, adı da “40 Şiir... Daha!” Olsun mu, olsun! Fakat bu kez gozluğ gibi, kalem gibi, sigara gibi, çay, kahve gibi Şair’ini fazlasıyla ilgilendiren, meŐgul eden, zen, sevindiren nesnelere dolu bir 40 Şiir olsa iyi olmaz mı? Oradan biri “Őemsiye, Őemsiye, Őemsiyeyi de yaz!” diye deta slogan atıyor, ee gökdelenlerin mahallesinde oturursan böyle ıslanırsın, atısız evlerin altından daha ne sular geçer, ama boŐuna ısrar etme, ben Őemsiyeye Şiir yazacak kadar korunaklı, sakınaklı biri değilim, yağmur mahallesindenim.

Gerçi vosvos için de şiir yazmadım, Hayta bir şiirimde geçiyor, çocuklukla, mistik gazozla birlikte. Ey bizim güzel yeşil Haytamız! Deux Chevaux için yazmıştım, “34 BBY 32”, 20 yıl önceki *Varlık* nüshalarında durur, tabii hâlâ çalışıyorsa! Citroen 2CV ya da Türkçe, ağızda yuvarlandığı haliyle, döşova, yazıya geçince ilginç oldu, Gökova gibi, Düşova da olabilir, rüya otomobillerden değil mi zaten, yaya, bisiklet ve araba arası bir karışım, bir sentez. Araba kullanmayı hâlâ bilmeyen biri olarak otomobillere şiir yazıyorum da, daktiloyu yavaş da olsa kullanmayı bilen biri olarak “Daktilo”-ya niye şiir yazmayayım? Öyleyse benden de o kitaba armağan bir “Daktilo” şiiri olsun! Herkesin olduğu gibi benim de kahrımı az çekmedi, o hizmette kusur etmediğine göre bizim de vefada kusur etmememiz gerekir! Hem de şöyle yapayım diyorum, adı “Daktilo” olacak şiiri ne elimle, ne bilgisayarla doğrudan daktiloyla yazayım! Hem Nar’a da söz vermiştim, babası ona daktiloyla nasıl yazıldığını gösterecekti, böylece hem bir veda şiiri olur, hem de daktilodan bana, benden size eski usul bir güzel zaman şiiri, yani vefa şiiri, fena mı olur?

Varlık, Haziran 2010 sayısında bir “sır katibi” olarak daktilo dosyası yaptı. Eh kendisine yakışanı yaptı da denilebilir, ne de olsa *Varlık*’ta da yazıların, şiirlerin çoğu hâlâ daktilo zamanlarında yazılmış hissini vermiyor mu? İyi bir his. Bir vefa duygusu. Selim İleri ve Enis Batur, Necatigil’in “Daktilo” şiirinde, İbrahim Yıldırım ve Enis Batur Fernando Pessoa’nın “Daktilografi” şiirinde buluştular. Doğrusu benim de aklıma ilkin Necatigil’in “Daktilo” şiiriyle, Nilgün Marmara’nın *Daktiloya Çekilmiş Şiirler* kitabı ve sanırım Seyyan Hanım’ın söylediği “Benim çapkın daktilom” şarkısı gelir.

Necatigil’in şiiri, hocanın yine bir başka ünlü şiiri olan “Kitaplarda Ölmek” şiiri gibi, hikmet burcu’nun ürünlerinden. Herkes aynı şiirden söz etse bile, herkesin derdi, meramı, söylemek ve o

şiiirle göstermek istediği şey başkadır, bilhassa Necatigil'in şiiirlerinden biriye söz konusu olan. O yüzden benim de tekrarlamamda bir sakınca olmasa gerektir: “*Bana pek sert vurmuşlar bir yerlerim ağrıyor/ Ya gün boyu bastıran bir uyku/ Sevincin sesi çıkmıyor./ .../ Evlerinin önü çeşme, sularım akıyor/ Bu çok tuzlu çöreği hangi kalpsiz yedirdi/ Bağrım fena yanyor/ Kimlerin elinde, herkes benden biliyor/ Ne hoyrat kullanmışlar/ Sevincin sesi çıkmıyor.*”

Ben de “Gözlük” şiiirimi, Necatigil'in “Daktilo”sunun esiniyle yazmış olmalıyım ya da biri yazdıklarından, diğeri gördüklerinden ötürü çok darbe alan, aşırı yaralanan, fazla kırılan iki nesne olduğu için mi ne, “ezilmiş, kırılmış, yorgun” sesleriyle birer fısıltı şiiiri gibi çıkıyorlar karşımıza: “*İyi değiliz gözlük bak durmadan/ kırmaya çalışıyorlar bizi hiç iyi/ değiliz iki gözüm, bende can, sende cam/ bırakmadılar, daha kırılacak ne varsa bizde...*” Yanlış anlayan olmaz a, yine de yazayım, “vurgun yemiş” gibi olduklarından ve yorgunluklarından doğru, daktilo ve gözlük, bu iki şiiiri yanyana andım, yoksa benim “Gözlük”, Necatigil'in “Daktilo”sunun yanından anılmaz ya, yine de kalsa kalsa “ergen burcu” olarak kalır!

Seyyan Hanımın ya da “İstanbul Hanımları”nın şarkısını, 35 yıl kadar önce, ilk dinlediğimde, “Benim beyaz daktilom”, “Benim güzel daktilom” dediği yerlerde ben de kendi küçük beyaz daktilomu hatırlayıp, ona yol açıklığı dilerken, şarkının “benim çapkın daktilom” bölümüne geldiğinde ise bir tereddüde kapılıyor, “bir daktilonun çapkın olması acaba nasıl bir şey olmalı?” diye düşünceler içine dalarak, doğrusu bu cümleye pek bir anlam da vermiyordum. Yoksa daktilo, geceleri kendi kendine kimi çapkınca sözler, dizeler filan mı yazıyor üstündeki kâğıda diye, kötü bilimkurgu fantazileri bile yapabilirdim ama... Buna gerek kalmadı, şarkıyı üçüncü dinleyişimde filan olsa gerek, şimdi sözlerini unuttum ama, oradaki “daktilo”nun “yazı makinesi” anlamında değil, hayır,

“sekreter” anlamında kullanıldığını anlayınca her şey yerli yerine oturdu. O zamanlar “daktilo” derlermiş, sonraları “daktilograf” olarak adlandırılan daktilo yazıcıları ya da daktilo yazmakla görevli olan kimselere, çoğunlukla da hanımlara. Böylece çapkın daktilonun da aslında bir “yazı makinesi” olduğunu, ama onca yazı, çizi, harf, kelime, cümle, paragraf arasında çapkınlık yapmaktan da geri kalmadığını öğrenmiş oldum! (İnsan zaman zaman aslında o şarkıdaki “daktilo” hanımın gizli bir yazar ya da şair olduğunu düşünmeden edemiyor, ne de olsa saydığım zevat da çapkınlığını daktiloyla kelimeler ve cümleler, dizeler üzerinden yapan bir mesleğin mensupları değil mi?)

Üçüncüsü ise *Daktiloya Çekilen Şiirler*'dir, ki daktiloya çeken tarafından bırakıp gidilmiştir, daktilonun markasını bilmiyorum, keşke sorsaydım, keşke dikkat etseydim. Nilgün Marmara'nın ilk ve aslında son şiir kitabıdır, diğeri *Metinler*'dir, adı üstünde metinler, düzyazı şiir de diyebilirsiniz. O zamanlar, 1986'da, şiirlerin daktiloya çekilmiş olmasının da bir hükmü, anlamı, önemi ve değeri vardı. Bu demektir ki, kitaplaşmaya, yaygınlaşmaya, yayınlanmaya aday, hazır duruma gelmiştir, en azından bir elden diğerine, bir gözden diğerine geçmek, tutulmak, bakılmak, okunmak için daktilo harfleriyle süslenmiştir. Şimdi daktilo hurufatının bilhassa şiire daha çok yakıştığını kim inkar edebilir? Ben etmem. Nilgün şiirlerini kendinden çekip kurtardığında, daktiloyu da onlarla sanırım hayli yorduğunda ve sonra getirip bana verdiğinde yıllardan 1986'ydı. Sonrasını anlattım orda burda, yazdım. O kitap, Nilgün'ün içine kanatlanmasının birinci yılında, 13 Ekim'de yayımlandı, *Şiir Atı*'nda. Daktilo edilmiş sayfaları bendedir.

Bu yazı bir nev'i, daktilo deyince aklıma gelenler ya da daktilo için bir önsöz gibi oldu, haydi daktilo mukaddimesi diyelim. Benimse bir daktilom oldu, şimdi uzaklarda, sonra reklam ajansında

birkaç daktilo kullandım, sonuncusu bir emeklilik ikramiyesi gibi kırık, dökük, dişleri dökülmüş diyelim buna, ama kelime oyunu bile olsa asla “düşleri dökülmüş”tü demem, diyemem, kuşları dökülmüş de olabilir, şimdi evimde. Kızım Nar onu sordu, anlattım, tuşlara bastı, harfler şahlandı, “aa baba bak daktilonun kuşları uçuyor” dedi. “Daktilonun tuşlarına bas!” demiştim, o da hepsine birden basınca tuşlar havalandı, kanatlanıp kuşlara dönüştü! “Benim Daktilolarım”ı da ikinci daktilo yazımda anlatırım. Zira onları da anlatmaya başlarsam bu yazı pek uzar, daktilo o kadar yorgunluğa gelemes. Hem o zamana kadar daktilolu bir fotoğrafımı da bulurum belki. Hem daktilo da yazarın hülyası, şairin dalgınlığı nev’inden bir poz için gayet yerinde bir enstrüman değil midir? Ne demiş şair, “*Sigarayı el tamamlar/ bağlamayı tel tamamlar/ şiirleri dil tamamlar/ tamam olur hatıralar/ .../ Daktilonun yurdu yazı/ mektup olur bazı bazı/ ölür müydü daktilolar/ yalnızca şiir yazaydı!*” (Yazan: Daktilo Şairi)

NOT: Yazıyı bitirdikten sonra başlıkta “benim güzel daktilom” dizesi geçen şarkının “İstanbul 1925” adlı, Kalan Müzik’ten çıkan bir albümde yer aldığını öğrendim, ne yazık ki evde bulamadım, eğer eski gelişlerinin birinde Seyhan Erözçelik dinlemek için almadıysa, mutlaka bulurum bir yerlerde, o zaman da kimin söylediğini ve sözlerini yazarım size.

Ne Kalemsiz Ne Kâğıtsız

I

“*Kuş kanadı kalem olsa*”. Kalem deyince kaç yazı türkünün bu dizesiyle başlar, kaç yazı da “*Aşk deyince kalem elden düşmüyor*” dizesiyle kaleme sarılır? Kaleme sarılmak da aşka sarılmak sayılır diyedir belli ki. Belki de bende ikisi de henüz, yoksa hâlâ mı demem gerekiyor, birlikte seyrettiği için, yolculuğa düşme halleri olarak sürüyor.

Kalem: İnce kader. Yıldız haritası. Yol Kılavuzu. Kâğıt feneri. Harf şemsiyesi. Derviş asası. Arkadaş bastonu. Yalnızlık kılıcı. Kara şeker. Öncü nefer. Uygarlık yarısı. Şiirsel anı. Sonsuzluk oku. Yazı gülü. Serçe parmak.

Kağıdın boşluğunu da okumaya çalıştım, ama kalemi okumayı öğrenemedim. Hiç denemedim. El üzerine yazdım, elim olan kalem üstüneyse pek az. Elinde kalemi olmak, eli kalemlilik olmak, eli kalemi olmak, kalemi eli olmak. Oladurdum. Belki de kalemi boş yordum, kâğıdı yordum, sözcüklerse kalemin ucuyla kâğıtlara gömüldüler. Bilmiyorum ben onların kimi oldum?

Onların kimiyim ben: Çocuğuyum elbette. Ya da birlikte sokak olduğumuz çocuklar onlar. Çocukluk arkadaşlarım. Birlikte ev olduğumuz. Birlikte bahçe, avlu, hayat da olmuşuzdur. Çocukluk olmuşuzdur. Birlikte büyümedik ama onlar benden büyüktü o zaman da, şimdi de. Uzun kalem, cömert kâğıt. Eski öğretmenler

gibi. İlkokul öğretmenleri. Yarı çocuklar. Yarısı da çocuklara, arkadaşlığa adanmış ruhlar. Efendiden kalem. Sokak çocuğu. Gezip gelir, kâğıdı üzer, kâğıdı sevindirir, kâğıdı unuttur, kâğıdı uçurur. Kâğıt evdir, kalem efendisi. Ya da kâğıdın sokağı kalem.

Aralarından harf sızmazdı. Harfin büyük geldiği durumlar vardır. Aralarından virgül sızmazdı. Araları doluydu. Onunla aramız dolu. Dopdolu, hepdolu, harfdolu, yoldolu, gökdolu. Sonra sonra, nice yazılardan sonra der gibi, nice yazılardan sonra biraz araları açıldı. Buna ben sebep oldum, bana da başkaları sebep oldu. Kalemin kâğıda çok geldiği haller olur dediler, ağır geldiği, fazla geldiği, bazen de zamansız geldiği olur dediklerinde, sen biraz yavaşlamıştın, sen, kalem, biraz geri çekilmek yolundaydın zaten.

Diktatör kalem, kâğıttan defol! Kalem defolmaz, modern zamanlar gelir, biraz çeki düzen verir kendine. Kalem imparatorluğundan, kalem krallığından, yani kalem monarşisinden kalem cumhuriyetine geçiş hayli sancılı olsa da, olur. Kalem elden ele gezer, artar. Artık kalem sahipleri mi çoğalır yoksa kalemin de bir gezgin, bir yolcu olduğu mu anlaşılır, her neyse, kalem de yol arkadaşları, yoldaşlar arasına katılır. Yoldaş gezgin, yoldaş derviş, yoldaş kalem! O kalemin “yoldaş general” yazdığı da olur, ama o kadar da olur.

Kalemin yazdığı kadar yazmadığı da çoktur. Bazen yazdığından çok yazmadığından sorulur kalem. Çokluğundan, fazlalığından olduğu kadar, azlığından, eksikliğinden, yokluğundan da sorulduğu olur. Hiç olduğu da. Hiçliğin kalemi vaktini bekler ve çoğu kere yazmadan durur öyle, sonra bir başka hiçliğe kalır. Hiç kimsenin, hiçbir şeyin kalemi. Bir yazsa neler söyleyecektir aslında, bir yazsa ne unutulmuş unutulmazlar belirecektir kâğıdın göğünde.

Bugün kalemin gezgin hali. Kalem kendi ülkesinden çıkmış,